

Tine Fuglsang

SSP-samarbejdet

En undersøgelse af det tværfaglige samarbejde og risikovurderinger i arbejdet med kriminalitetstruede børn og unge

SSP-samarbejdet – En undersøgelse af det tværfaglige samarbejde og risikovurderinger i arbejdet med kriminalitetstruede børn og unge kan hentes fra hjemmesiden www.kora.dk

© KORA og forfatteren

Mindre uddrag, herunder figurer, tabeller og citater, er tilladt med tydelig kildeangivelse. Skrifter, der omtaler, anmelder, citerer eller henviser til nærværende, bedes sendt til KORA.

© Omslag: Mega Design og Monokrom

Udgiver: KORA
ISBN: 978-87-7509-746-3
Projekt: 10303
Oktober 2014

KORA
Det Nationale Institut for
Kommuners og Regioners Analyse og Forskning

KORA er en uafhængig statslig institution, hvis formål er at fremme kvalitetsudvikling samt bedre ressourceanvendelse og styring i den offentlige sektor.

Det Nationale Institut
for Kommuners og Regioners
Analyse og Forskning

Købmagergade 22
1150 København K
E-mail: kora@kora.dk
Telefon: 444 555 00

Forord

Det foreliggende notat er en sammenfatning af specialet SSP-samarbejdet – En undersøgelse af det tværfaglige samarbejde og risikovurderinger i arbejdet med kriminalitetstruede børn og unge skrevet af Tine Fuglsang, der har haft specialeplads i KORA. Specialet er indleveret ved Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde ved Aalborg Universitet. KORA udgiver sammenfatninger af specialer af dimittender med tilknytning til KORA, hvis specialet har opnået karakteren 10 eller 12. Specialet kan i sin helhed downloades på Aalborg Universitets projektbiblioteks hjemmeside på adressen:

[http://projekter.aau.dk/projekter/da/studentthesis/sspsamarbejdet\(eaaac295-3fa6-412d-afd7-7fc00400eb85\).html](http://projekter.aau.dk/projekter/da/studentthesis/sspsamarbejdet(eaaac295-3fa6-412d-afd7-7fc00400eb85).html)

Indhold

1	Baggrund og formål	5
2	Teoretisk forforståelse	6
3	Metodisk fremgangsmåde	7
4	Undersøgelsens resultater	9
4.1	Risikovurderinger	9
4.2	Grundlaget for risikovurderinger	11
4.3	Forskelle i risikovurderinger	12
4.4	Forskelle i vægtningen af risikofaktors betydning	13
4.5	Begrænsede forskelle mellem faggrupperne	14
4.6	Styrker og vanskeligheder i det tværfaglige samarbejde – to sider af samme sag	15
4.7	Sammenfatning	16
	Litteratur	17

1 Baggrund og formål

Selvom ungdomskriminaliteten de senere år har været faldende i Danmark (Justitsministeriet 2013), er der fortsat en række menneskelige og samfundsøkonomiske grunde til at blive bedre til at forebygge, at børn og unge havner i en kriminel løbebane. Forebyggelse og tidlige, evidensbaserede indsatser er kommet mere og mere på dagsordenen blandt politikere og beslutningstagere (Christoffersen m.fl. 2011). Et eksempel er Socialstyrelsen, der i skrivende stund er i gang med at udvikle et ressource- og risikoskema, der er et redskab til at styrke identifikationen af kriminalitetstruede børn og unge. Redskabet skal blandt andet henvende sig til SSP-samarbejdet, der er et kriminalitetsforebyggende samarbejde mellem skole, socialforvaltning og politi, og skabe en fælles referenceramme blandt fagpersonerne (Servicestyrelsen 2011).

Størstedelen af kommunernes kriminalitetsforebyggende arbejde er organiseret omkring SSP-samarbejdet (Servicestyrelsen 2008), og SSP-medarbejderne har derfor en unik position i forhold til at identificere og afhjælpe problemer hos børn og unge, inden problemerne vokser sig så store, at retssystemet eller det mere omfattende sociale system må tage over. Der er dog kun foretaget et begrænset antal undersøgelser om dette samarbejde, der hovedsageligt fokuserer på SSP-samarbejdets organisation og opbygning, udvikling eller omfang (se Mehlbye 1989; DKR 1998; DKR 2012; Servicestyrelsen 2008; Nielsen 2000; Boelsen 2000).

Grundet SSP-samarbejdets centrale position i det kriminalitetsforebyggende arbejde er det væsentligt at få indsigt i, hvilke opfattelser SSP-medarbejdere har af årsagerne til børn og unges udvikling af kriminel adfærd, og hvilke risikofaktorer de lægger vægt på. Identifikationen og vurderingen af risici og risikofaktorer er afgørende for, hvilken prognose praktikerne forudser i forhold til problemets omfang og karakter, samt hvilken indsats der skønnes hensigtsmæssig (Ejrnæs 2006). SSP-medarbejdernes risikovurderinger er derfor afgørende for tidlig identifikation og for at forebygge, at børn og unge udvikler kriminel adfærd.

Formålet med dette speciale er derfor at undersøge medarbejderne i SSP-samarbejdets vurderinger af de risikofaktorer for kriminel adfærd, der er identificeret gennem forskning, og som indgår i ovennævnte identifikations-redskab. Derudover undersøger jeg, hvorvidt de forskellige faggrupper, der er repræsenteret i SSP-samarbejdet, har forskellige opfattelser af risici og årsager til kriminel adfærd. Det tværfaglige samarbejde mellem medarbejderne i SSP-samarbejdet kan være en styrke, da de forskellige faglige baggrunde kan komplementere hinanden. På den anden side kan det være uhensigtsmæssigt for en tværfaglig kriminalpræventiv indsats, hvis der er meget forskellige problemopfattelser og for stor uenighed om, hvornår der skal sættes ind og over for hvem (Socialministeriet 2003). Jeg belyser derfor, hvilken betydning SSP-medarbejdernes opfattelser af risici og årsager til kriminel adfærd har for det tværfaglige samarbejde og identifikationen af kriminalitetstruede børn og unge.

2 Teoretisk forforståelse

Nøglebegreberne i undersøgelsen er risiko, risikofaktorer og tværfagligt samarbejde. Inden for kriminologien er der stigende fokus på risikobegrebet og risikofaktorer, da en viden om, hvad der får den unge til at begå kriminalitet, kan være afgørende for forebyggelsen og den tidlige indsats (France & Homel 2006). Inden for det risikofokuserede forebyggelsesparadigme, som især repræsenteres af D.P. Farrington, er antagelsen, at årsagerne til kriminalitet findes på forskellige niveauer og i forskellige domæner, og som antallet af risikofaktorer stiger, så gør den generelle risiko for at blive kriminel også (Farrington 2002). Risikofaktorer kan betegnes som forskellige kendetegn ved individet eller individets situation, der kan danne grundlag for placeringen i risikogrupper. Risikofaktorerne kan også grupperes i forskellige kategorier, der inkluderer individuelle/psykologiske faktorer og faktorer relateret til familie, kammerater, lokalsamfund og skole. Jeg medtager derfor også risikofaktorer inden for disse forskellige kategorier i min empiriske undersøgelse af, hvilke risikofaktorer SSP-medarbejderne lægger vægt på.

Det tværfaglige aspekt i denne undersøgelse er væsentligt at medtage, da SSP-medarbejderne har forskellige uddannelsesbaggrunde og er ansat i forskellige myndigheder og forvaltninger, og derfor har forskellig kontakt til og viden om de unge. Spørgsmålet er således, hvad de forskellige fagligheder i SSP-samarbejdet betyder for vurderingen af risiko og risikofaktorer i arbejdet med kriminalitetstruede børn og unge.

Ejrnæs har foretaget flere undersøgelser om tværfagligt samarbejde mellem lærere, pædagoger, sundhedsplejersker og socialrådgivere. Her har udgangspunktet været, at faggrupperne, i kraft af deres forskellige uddannelser og arbejdsopgaver, har forskelligt syn på børn og unges problemer. Alligevel finder Ejrnæs, at der generelt er få forskelle mellem faggrupperne, og de forskelle der er, vurderes ikke store nok til at have betydning for det tværfaglige samarbejde. Holdningsforskelle er som regel lige så udbredte inden for egen faggruppe som i forhold til medlemmer af andre faggrupper (Ejrnæs 2006). De hyppigst repræsenterede faggrupper i SSP-samarbejdet er lærere, socialrådgivere, pædagoger og politibetjente. Min tese er derfor, at jeg sandsynligvis ikke vil finde store forskelle mellem de første tre faggrupper, men at politibetjentes uddannelse har så markant anderledes fokus, at denne faggruppe kan tænkes at skille sig ud. Dette også i forhold til politibetjentenes organisatoriske forankring i staten, mens de tre andre faggrupper typisk er kommunalt ansat.

3 Metodisk fremgangsmåde

I min undersøgelse har jeg foretaget tre fokusgruppelinterview i forskellige dele af landet med i alt 12 SSP-medarbejdere med forskellige uddannelser og positioner i SSP-samarbejdet. Derudover har jeg lavet en landsdækkende spørgeskemaundersøgelse, hvor omkring 400 SSP-medarbejdere har deltaget (svarende til en svarprocent på 52 %). Jeg har i forhold til begge metoder taget udgangspunkt i vignetmetoden, som er en særlig type af holdningsundersøgelse, hvor vignetter, som er små cases med opdigtede personer, udgør rammen for undersøgelsen. Casene er konstrueret med inspiration fra Socialstyrelsens tidligere nævnte risiko- og resourceskema. Nedenfor ses de to anvendte vignetter.

Vignet 1 om Kristian

En SSP-medarbejder har modtaget en henvendelse, der drejer sig om 14-årige Kristian. Kristian går i 7. klasse og kom til skolen for et år siden, hvor han forinden havde skiftet skole fire gange siden 1. klasse. Kristians klasselærer fortæller, at han er begyndt at hænge ud med en flok drenge, der har en aggressiv fremtoning, de virker hensynsløse over for deres egen og andres sikkerhed og har ingen respekt for reglerne. Klasselæreren mener, at Kristian mangler indlevelsesevne, og han gør og siger ofte ting uden at tænke sig om. Klasselæreren har mistanke om, at Kristian jævnligt ryger hash, og hun har overhørt nogle elever tale om, at han har forsøgt at begå selvmord. Kristian har fortalt, at der i hjemmet er mange konflikter og skænderier mellem hans forældre. Når forældrene mener, at Kristian ikke opfører sig ordentligt, kan faren godt finde på at stikke ham en lussing eller true med at smide ham ud hjemmefra. Kristians mor har for nogle år siden været dømt for narkotikabesiddelse, men der er ikke noget, der tyder på, at forældrene har et stofmisbrug.

Vignet 2 om Søren

En SSP-medarbejder har modtaget en henvendelse, der drejer sig om 14-årige Søren. Søren's klasselærer fortæller, at han er begyndt at virke aggressiv og har en truende adfærd. Søren har et højt skolefravær, og udebliver næsten dagligt fra en eller flere timer. Når Søren møder op i skolen, deltager han sjældent aktivt i undervisningen i klassen, og han er ofte indblandet i konflikter i skolen, fordi de andre elever beskylder ham for mobning. Søren's mor er for nyligt blevet skilt fra Søren's far, fordi han gennem flere år har slået hende. Nu bor Søren og hans lillebror sammen med deres mor i en fireværelses lejlighed i et boligområde med en del kriminalitet og mange beboere uden for arbejdsmarkedet. Søren's mor har også selv været arbejdsløs det seneste år, og hun har ingen uddannelse. Det betyder, at familiens økonomiske situation er trængt. Moren fik Søren, da hun var 19 år, og hun har ikke det store overskud til at involvere sig i børnenes liv og holde øje med, hvor de er, og hvem de er sammen med.

Efter at være blevet præsenteret for vignetterne, er deltagerne både i interviewene og i spørgeskemaundersøgelsen blevet bedt om at vurdere risikoen for, at disse to vignetter personer udvikler kriminel adfærd, samt hvilke faktorer der har betydning for deres vurdering.

Interviewmetoden er anvendt for at få et dybdegående og nuanceret indblik i SSP-medarbejdernes vurderinger, mens spørgeskemaundersøgelsen er anvendt for at kunne generalisere resultaterne. Det vurderes, at der er en god repræsentativitet i spørgeskemaundersøgelsen i forhold til alder, køn, anciennitet og geografi, mens der i forhold til den uddannelsesmæssige baggrund er relativt færre socialrådgivere end pædagoger, skolelærere og politibetjente.

4 Undersøgelsens resultater

Nedenfor gennemgås nogle af undersøgelsens hovedresultater, og der angives også nogle af de tabeller, der har dannet grundlag for analysen.

4.1 Risikovurderinger

Generelt er der blandt SSP-medarbejderne enighed om, at der er en vis risiko for, at både Kristian og Søren i de to vignetter udvikler kriminel adfærd. Størstedelen af SSP-medarbejderne mener, at der *i meget høj grad* er risiko for, at Kristian udvikler kriminel adfærd, mens det er størstedelen af SSP-medarbejderne, der vurderer, at der *i nogen grad* er risiko for, at Søren udvikler kriminel adfærd.

I interviewene understreger SSP-medarbejderne, at det afgørende for risikovurderingen af kriminalitetstruede børn og unge er samspillet, omfanget og tyngden af risikofaktorer, der selvfølgelig varierer fra person til person. Alligevel er der nogle faktorer, som generelt anses som mere betydningsfulde. Eksempelvis lægger SSP-medarbejderne både i interviewene og i spørgeskemaet stor vægt på skoleforholdene, og især social mistrivsel i skolen anses som en væsentlig risikofaktor. Dette ses særligt i forhold til SSP-medarbejdernes vurdering af casen om Søren.

Tabel 4.1 Hvilke tre faktorer, lægger du særlig vægt på i din vurdering af Søren?

Risikofaktor:	Procentdel af SSP-medarbejdere, der angiver pågældende risikofaktor i deres top tre prioriteringsliste for risikovurdering af Søren (N=393)
1. Mistrivsel i skolen	66 %
2. Morens manglende involvering/opsyn	60 %
3. Aggressiv/truende adfærd	51 %
4. Højt skolefravær	50 %
5. Vold i hjemmet	39 %
6. Bor i udsat boligområde	15 %
7. Forældre skilt	9 %
8. Økonomisk dårligt stillet	7 %
9. Ung mor	3 %
10. Moren er arbejdsløs	1 %
11. Moren har ingen uddannelse	1 %

Her er det to tredjedele af SSP-medarbejderne, der angiver, at mistrivsel i skolen er en af de tre væsentligste faktorer for deres vurdering af Søren. Med skolen som et væsentligt fokusområde for SSP-medarbejderne kunne man med fordel efterspørge endnu mere forskning og viden om, hvordan der kan arbejdes med at styrke trivslen og den sociale kapital i klasserne. Dette kan også ses i lyset af den nye skolereform, hvor eleverne skal tilbringe mere tid på skolen, og derfor kan skolen i fremtiden sandsynligvis få endnu mere betydning på det kriminalitetsforebyggende område.

I den generelle vurdering af, hvad SSP-medarbejderne mener, har betydning for, at børn og unge udvikler kriminel adfærd, anses social mistrivsel i skolen også som en af de vigtigste faktorer, som det ses af nedenstående tabel.

Tabel 4.2 Gennemsnitlig opgørelse af SSP-medarbejdernes vurdering af, hvilke forhold der generelt har betydning for, at børn og unge er i risiko for at udvikle kriminel adfærd

	Gennemsnitlig vurdering (N=361-381)
Misbrug	1,59
Kriminelle venner	1,73
Social mistrivsel i skolen	2,27
Manglende empati	2,35
Dårlige vilkår i hjemmet	2,39
Impulsiv adfærd	2,89
Udsat boligområde	2,96
Faglige vanskeligheder	3,17
Fattigdom	3,46
Lav intelligens	3,47

Skala for gennemsnitlig vurdering

I meget høj grad	I høj grad	I nogen grad	I mindre grad	Slet ikke
1	2	3	4	5

Som det ses af tabel 4.2, er misbrug og kriminelle venner de to faktorer, der ses som mest betydningsfulde for, at børn og unge udvikler kriminel adfærd. Det er derfor også interessant, at antisociale venner ikke synes at have lige så stor betydning for SSP-medarbejderne, når det drejer sig om den specifikke vurdering af casen om Kristian, som det ses i tabel 4.3.

Tabel 4.3 Hvilke tre faktorer, lægger du særlig vægt på i din vurdering af Kristian?

Risikofaktor:	Procentdel af SSP-medarbejdere, der angiver pågældende risikofaktor i deres prioriteringsliste for risikovurdering af Kristian (N=393)
1. Fysisk mishandling	46 %
2. Hashmisbrug	44 %
3. Selvmordsforsøg	44 %
4. Psykisk mishandling	42 %
5. Konflikter ml. forældrene	36 %
6. Manglende indlevelsessevne	36 %
7. Mange skoleskift	21 %
8. Antisociale venner	21 %
9. Høj impulsivitet	10 %
10. Moren tidligere straffet	3 %

Her er det især individuelle eller familiemæssige forhold, der vejer tungt. Det er altså interessant at se, hvordan SSP-medarbejdernes vægtning af risikofaktorer ændres fra, at de i spørgeskemaet svarer på, hvad de generelt mener, har betydning for udvikling af kriminalitet, til at de angiver, hvad der specifikt er betydningsfuldt i forhold til de to cases. Forskellen mellem de konkrete og generelle risikovurderinger kan forklares ved, at SSP-medarbejdernes problemopfattelse ændres afhængigt af kendskabet til den specifikke unges situation. Dette er en vigtig egenskab i forbindelse med SSP-medarbejdernes udførelse af det kriminalitetsforebyggende arbejde, fordi en overfokusering på bestemte risikofaktors store betydning kunne gøre blind for andre eventuelle betydningsfulde faktorer. Forskellen mellem den generelle vurdering og den specifikke case-vurdering er også interessant, fordi det eksemplificerer, hvor vigtig den sociale kontekst og personkendskabet er for risikovurderingerne.

4.2 Grundlaget for risikovurderinger

En analyse af det kundskabsgrundlag, der ligger bag SSP-medarbejdernes risikovurderinger viser, at SSP-medarbejderne i høj grad gør brug af både egne og andres erfaringer, men også forskningsbaserede undersøgelser. I dannelsen af deres problemopfattelse trækker SSP-medarbejderne således både på videnskabelig viden og erfaringsviden, da hver af disse kundskabsformer er utilstrækkelig isoleret set i forhold til en kvalificeret risikovurdering. Samspillet mellem disse kundskabsformer sætter SSP-medarbejderne i stand til at foretage forskellige risikovurderinger i forskellige situationer, afhængigt af hvilke risikofaktorer der er til stede og interagerer.

SSP-medarbejderne ligger inde med en unik praksisviden, som i denne henseende med fordel kunne bringes mere i spil i jagten på at blive bedre og hurtigere til at identificere kriminalitetstruede børn og unge. Inden for forskningen vil man typisk forsøge at identificere risikofaktorer gennem registerundersøgelser eller anden kvantitativ forskning, og man stiller spørgsmålet: *Hvorfor har nogle mennesker et relativt højere potentiale for at begå kriminalitet i forskellige situationer end andre?* Dette spørgsmål kan identificere "mellem-individer"-forskelle, eksempelvis at risikoen for at blive kriminel er større, hvis man bor i et udsat boligområde i forhold til ikke at bo i et udsat boligområde. På individniveau kan det dog være mere relevant at stille spørgsmålet; *Hvad er risikoen for, at kriminalitetspotentialet bliver en aktualitet i netop dette tilfælde?* Svaret på dette spørgsmål kan bidrage med mere viden om "indenfor-individet"-forskelle, altså hvorfor to unge, der tilsyneladende påvirkes af de samme risikofaktorer, alligevel kan ende i henholdsvis en kriminel og en konventionel løbebane. Dette hænger tæt sammen med mere viden om de beskyttende faktorer, og her kunne SSP-medarbejdernes erfaringer sandsynligvis bidrage med mere viden om "indenfor-individer"-forskelle mellem lovlydige, kriminalitetstruede og kriminelle unge. Denne viden er der i høj grad brug for, da årsagerne til at unge udvikler kriminel adfærd, eller ikke udvikler kriminel adfærd er vanskelige at forklare sociologisk. Det er meget vanskeligt at forudse eller udpege fremtidige kriminelle, fordi en stor del af dem, der kan karakteriseres som værende i risikogruppen, alligevel aldrig udvikler kriminel adfærd (Christoffersen m.fl. 2011; France & Homel 2006; France m.fl. 2010; Lösel & Bender 2003).

Et andet fund i undersøgelsen knytter sig til, at nogle af SSP-medarbejderne fremhæver vigtigheden af at være bevidst om, at de enkelte risikofaktorer kun øger risikoen ganske lidt, for at barnet eller den unge udvikler kriminel adfærd. Dette understreger vigtigheden af at skelne mellem absolutte og relative risikoopgørelser. Den *relative* risiko kan eksempelvis udtrykkes ved at sige, at der er dobbelt så stor risiko for kriminalitet, hvis den pågældende faktor er til stede. Ved den *absolutte* risiko ville man udtrykke det som den pro-

centandel af alle, der udsat for risikofaktoren, ender med at begå kriminalitet. Den absolutte risiko kan være meget lav, mens den relative risiko synes meget høj. Fokusering på relative risici kan derfor føre til overdrevne risikovurderinger (Ejrnæs 2010).

Problematikken kan eksemplificeres ved den faktor, der også indgår i casen om Kristian: at moren tidligere er straffet. Af Tabel 4.3 ses det, at kun 3 % af SSP-medarbejderne angiver faktoren, at moren tidligere er straffet, som en af de tre mest betydningsfulde faktorer for deres risikovurdering af Kristian. Dette er interessant i forhold til, at denne risikofaktor også indgår i en undersøgelse fra SFI: *Tidlig identifikation af kriminalitetstruede børn og unge. Risiko- og beskyttelsesfaktorer*. (Christoffersen m.fl. 2011). SFI's undersøgelse viser, at hvis den unge har en mor, der er dømt for en straffelovsovertrædelse, så har barnet selv 3,8 gange forhøjet risiko for at blive dømt for en straffelovsovertrædelse. Dette er således en relativ risikoopgørelse. SFI laver også en opgørelse, der kaldes *den præventive gennemslagskraft*, som er et udtryk for, hvor stor en andel af problemerne man potentielt ville kunne fjerne, hvis den konkrete risikofaktor kunne fjernes. SFI's opgørelse af den præventive gennemslagskraft viser, at denne risikofaktor kun dækker over 0,8 % af samtlige straffelovsovertrædelser, og således ville det samlede kriminalitetsbillede nærmest ikke ændres ved at fjerne denne ene risikofaktor (Ibid). Det er derfor heller ikke så underligt, at SSP-medarbejderne ikke tillægger denne faktor særlig stor betydning.

Det der derimod er underligt, er, at der ikke er nogen oplysninger om den absolutte risiko i SFI's undersøgelse. For praktikerne er det ifølge Ejrnæs netop den absolutte risikoopgørelse, der giver den mest relevante form for viden, da de på den baggrund kan vurdere, hvilke faktorer der medfører alvorlig risiko (Ejrnæs 2010). Den absolutte risikoopgørelse kunne give praktikerne viden om, hvor stor en procentdel af de unge, der med en mor, som er tidligere straffet, også selv begår kriminalitet.

Den manglende opgørelse af de absolutte risici er paradoksalt i forhold til, at rapporten netop er udarbejdet som baggrund for det risiko- og ressourceskema, som Socialstyrelsen blandt andet ønsker at implementere i SSP-samarbejdet.

En upræcis brug af risikobegrebet kan medvirke til at skabe myter om eksempelvis belastende opvækstforholds meget store betydning for pådragelsen af sociale problemer. I den forbindelse er det afgørende både med valide risikoanalyser og hensigtsmæssige risikoopgørelser, da den kategorisering eller risikovurdering, der ligger bag praktikerens opfattelse af sociale problemer, har stor betydning for den alvor, hvormed de betragter problemet (Ejrnæs m.fl. 2012; Ejrnæs 2010). Inden for forskningens verden skal man derfor være påpasselig med ikke at skabe overdrevne forestillinger om risici. Samtidig viser undersøgelsens resultater, at SSP-medarbejderne med anvendelsen af videnskabelig viden og erfaringsviden har kompetencen til at stille sig kritisk over for overdrevne forestillinger om risikofaktorernes betydning. Denne kompetence og blikket for at skelne mellem relative og absolutte opgørelser er afgørende, når SSP-medarbejderne foretager risikovurderinger og sætter tiltag i værk over for kriminalitetstruede unge.

4.3 Forskelle i risikovurderinger

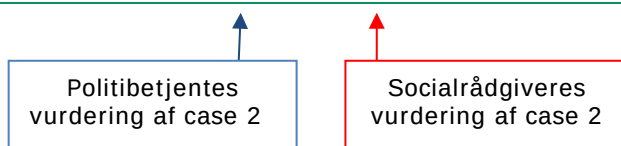
I mine analyser af forskelle mellem fagpersonernes vurdering, har jeg skelnet mellem fire faggrupper: lærere, socialrådgivere, pædagoger og politibetjente. I en gennemsnitlig opgørelse af de fire faggruppers risikovurdering er der signifikant forskel mellem faggruppernes risikovurdering i de to vignetter.

Tabel 4.4 Gennemsnitlig vurdering af de to vignetter

	Skolelærere	Socialrådgivere	Pædagoger	Politibetjente
Case 1	1,68 (N=134)	1,85 (N=34)	1,87 (N=107)	1,54 (N=85)
Case 2	2,44 (N=126)	2,78 (N=32)	2,37 (N=100)	2,27 (N=84)

Skala for gennemsnitlig vurdering

I meget høj grad	I høj grad	I nogen grad	I mindre grad	Slet ikke
1	2	3	4	5

I begge cases, men særligt i case 2 ses det, at socialrådgiverne og politibetjente udgør to modpoler. Socialrådgiverne vurderer risikoen lavere, og politibetjentene vurderer risikoen højere. Analyserne viser, at denne forskel dels kan skyldes et forskelligt sprogbrug, hvor politibetjentenes definition af *kriminalitetstruet* kan være anderledes end de andre faggrupper. Forskellene mellem politibetjentenes og socialrådgivernes vurderinger kan også skyldes forskellige organisatoriske forhold. Eksempelvis, at socialrådgivere i en funktion af sagsbehandlere har større indblik i, hvad der ifølge lovgivningen kan udløse forskellige indsatser, samt har nogle økonomiske overvejelser, som politibetjentene er mere fri af.

4.4 Forskelle i vægtningen af risikofaktorerens betydning

Selvom der er signifikante forskelle på faggruppernes risikovurdering, er der i høj grad enighed om, hvilke faktorer der har betydning for deres risikovurdering. Jeg har analyseret de fire faggrupperes vurderinger af alle faktorerne i tabel 4.1, 4.2 og 4.3 og kun fundet ganske få statistisk signifikante forskelle på, hvilke faktorer der er betydningsfulde for SSP-medarbejderne. En af disse forskelle, som er lidt paradoksal, ses i nedenstående tabel.

Tabel 4.5 I hvor høj grad mener du, at faglige vanskeligheder i skolen generelt har betydning for børn og unges risiko for at udvikle kriminel adfærd?

	Skolelærer	Social-rådgiver	(Social-) pædagog	Politibetjent	Total
I meget høj grad	6 %	0 %	5 %	7 %	6 %
I høj grad	11 %	3 %	29 %	19 %	17 %
I nogen grad	29 %	57 %	37 %	44 %	37 %
I mindre grad	37 %	33 %	21 %	29 %	30 %
Slet ikke	15 %	7 %	5 %	1 %	8 %
Ved ikke	2 %	0 %	3 %	0 %	2 %
Total	100 % (N=125)	100 % (N=30)	100 % (N=95)	100 % (N=84)	100 % (N=334)

Note: Signifikansniveau: $p=0,000$

Her er det altså lærerne, der i mindre grad end de andre faggrupper mener, at faglige vanskeligheder i skolen har betydning for børn og unges udvikling af kriminel adfærd. Dette kan skyldes, at lærerne, grundet deres arbejde i skolen, har en anden erfaring med elever med faglige vanskeligheder end de andre faggrupper.

4.5 Begrænsede forskelle mellem faggrupperne

Ligesom Ejrnæs finder i sin undersøgelse (Ejrnæs 2006), er der i denne undersøgelse også kun begrænsede forskelle mellem faggruppernes vægtning af risikofaktorer. De begrænsede forskelle mellem faggrupperne i SSP-samarbejdet kan ses i lyset af, at SSP-medarbejdernes vurderinger og opfattelser ikke nødvendigvis er dannet på baggrund af uddannelsesmæssig socialisering eller uddannelsesspecifik viden, men derimod baseres på individuelle holdninger og erfaringer, der varierer på tværs af faggrupperne. Derudover kan de begrænsede forskelle også betragtes ud fra, at der er opstået en ensartet tværfaglig opfattelse af forskellige risikofaktorerets betydning, som kan være tilvejebragt af vidensdeling og fælles kurser. Dertil kommer, at SSP-medarbejderne kan betragtes som en samlet gruppe af velfærdsarbejdere, hvor professionen ikke spiller en afgørende rolle for opfattelserne.

SSP-medarbejderne har også selv en opfattelse af, at der i SSP-samarbejdet i høj grad er en fælles forståelse af risikofaktorer og årsager til børn og unges udvikling af kriminel adfærd. I spørgeskemaet er det 57 % af SSP-medarbejderne, der mener, at der i meget høj grad eller i høj grad er en fælles opfattelse af, hvad det vil sige at være kriminalitetstruet.

Det tværfaglige samarbejde er grundstammen i SSP-samarbejdet, og der er både i interviewene og i kommentarfelterne i spørgeskemaet overvejende positive tilkendegivelser af det tværfaglige samarbejde, som flere mener styrker indsatsen over for kriminalitetstruede unge. Som det ses af nedenstående tabel er alle faggrupper overordnet enige om, at det tværfaglige samarbejde i høj grad eller i meget høj grad forbedrer muligheden for at opdagende børn og unge, der er i risiko for at udvikle kriminel adfærd.

Tabel 4.6 I hvor høj grad mener du, at det tværfaglige samarbejde forbedrer muligheden for at opdagende børn og unge, der er i risiko for at udvikle kriminel adfærd?

	Skolelærer	Social-rådgiver	(Social-) pædagog	Politibetjent	Total
I meget høj grad	40 %	41 %	49 %	60 %	47 %
I høj grad	46 %	44 %	38 %	38 %	42 %
I nogen grad	11 %	9 %	11 %	0 %	8 %
I mindre grad	3 %	0 %	2 %	1 %	2 %
Slet ikke	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Ved ikke	0 %	6 %	0 %	1 %	1 %
total	100 % (N=124)	100 % (N=32)	100 % (N=97)	100 % (N=81)	100 % (N=334)

Note: Signifikansniveau: $p=0,006$

Selvom der generelt er meget positive tilkendegivelser af det tværfaglige samarbejde, udpeger SSP-medarbejderne også nogle udfordringer, der bunder i forskellige opfattelser. Der er i interviewene og i de åbne kommentarfelter fra spørgeskemaet en opfattelse af, at socialrådgivere i deres funktion af sagsbehandlere ikke altid deler samme opfattelse som de andre faggrupper. Nogle af SSP-medarbejderne påpeger også i den forbindelse, at det, som

også tidligere nævnt, skyldes, at sagsbehandlerne adskiller sig ved at have flere økonomiske og lovmæssige hensyn at tage og er mere fastlåst af kommunens regler end de andre faggrupper. Nogle SSP-medarbejdere mener, at de forskellige opfattelser eller uenigheder skyldes forskellig faglighed eller uddannelse. På baggrund af de fremkomne resultater i denne undersøgelse kan der dog stilles spørgsmål ved, hvorvidt den uddannelsesmæssige baggrund har stor betydning for opfattelsen af, hvilke risikofaktorer der har betydning for børn og unges udvikling af kriminel adfærd. De forklaringer, der fremkommer på forskellene mellem faggrupperne, peger hovedsageligt i retning af organisatoriske forskelle, der knytter sig til magt, arbejdsfunktion og position i organisationen.

Forskellige opfattelser og vurderinger kan ifølge Ejrnæs ikke reduceres til at være udtryk for bestemte faggruppers uddannelsesmæssige baggrund, og det er ikke fagligheden, der sikrer ensartede holdninger og beslutninger. Derimod er der en risiko for, at holdningsforskelle i tværfagligt samarbejde tolkes som faglige eller uddannelsesmæssige forskelle, fordi man ofte er den eneste repræsentant for sit fag i det tværfaglige samarbejde, hvorfor man tolker det som forskelle mellem fag og ikke personer, når der opstår uenigheder (Ejrnæs 2006:182). Den tilsyneladende meget positive stemning i forhold til det tværfaglige samarbejde kan dog skabe nogle meget gunstige forudsætninger for, at samarbejdet lykkes, fordi alle parter i stor udstrækning ser gevinsterne herved.

4.6 Styrker og vanskeligheder i det tværfaglige samarbejde – to sider af samme sag

De styrker og fordele, som SSP-medarbejderne nævner i forhold til at indgå i et tværfagligt samarbejde, kan kategoriseres som udveksling af information og viden samt tidlig og hurtig handling.

Informationsdeling betragtes i høj grad som styrken ved det tværfaglige samarbejde. 74 % af SSP-medarbejderne mener, at det tværfaglige samarbejde i høj grad eller i meget høj grad bidrager med forskellig viden om årsagerne til, at børn og unge udvikler kriminel adfærd. Hele 89 % mener, at det tværfaglige samarbejde i høj grad eller i meget høj grad bidrager med forskellig information om specifikke kriminalitetstruede børn og unge. Der er kun nogle mindre faggruppeforskelle, men ellers er det iøjnefaldende, at den samlede medarbejdergruppe i SSP-samarbejdet ser så stor værdi i det tværfaglige samarbejde.

SSP-medarbejdernes opfattelse af styrken af det tværfaglige samarbejde handler i høj grad om at kunne se tingene fra forskellige vinkler og have respekt for hinandens faglighed, så man får et mere nuanceret billede og får skabt de bedste forudsætninger for arbejdet.

På den anden side kan delingen af information også opfattes som en vanskelighed ved det tværfaglige samarbejde. I interviewene og i kommentarfelterne i spørgeskemaet påpeges det, at der trods Retsplejelovens § 115 og Servicelovens § 49 muligheder for at udveksle oplysninger, alligevel kan spændes ben for informationsudveksling grundet tavshedspligt. Én nævner eksempelvis, at *"der mangler input fra socialrådgiverne, der har svært ved at dele ud af deres oplysninger"*. Der er altså nogle formelle retningslinjer, der kan være medvirkende til at hæmme udvekslingen af information og viden mellem medarbejderne i SSP-samarbejdet.

En anden styrke, der påpeges ved det tværfaglige samarbejde i SSP-regi, er, at det giver en bedre mulighed for at handle hurtigt og tidligt på problemerne. Som en SSP-konsulent siger: *"Netværket er så ekstremt vigtigt. Hvis der kommer et problem, så ved jeg lige præ-*

cis stort set, hvem jeg skal kontakte i løbet af fem minutter, og det problem kan løses meget hurtigt på et meget lavt niveau". I SSP-samarbejdets DNA ligger hele forebyggelsestankegangen, og derfor er der også et ønske om, at det tværfaglige kan bidrage til en tidligere reaktion i forhold til kriminalitetstruede børn og unge. På den måde er der også store forventninger til det tværfaglige arbejde, og de samarbejdspartnere der indgår, og derfor kan der også her opstå frustrationer, når samarbejdet ikke fungerer optimalt. Eksempelvis nævner en SSP-medarbejder i denne forbindelse: "60 % af skolelærerne undlader at lave underretninger, for de har en følelse af, at der ikke sker noget." Og en anden SSP-medarbejder siger, at "der kan opstå uenighed om, hvor bekymret man skal være, før man reagerer – og hvem der er i givet fald skal reagere. Sagen om den enkelte unge kan derfor risikere at lande mellem to stole, fordi de forskellige parter mener, at det må være en andens opgave at tage fat på bekymringen."

Forskellige opfattelser af, hvornår der skal reageres, eller hvornår det er nødvendigt at inddrage andre parter i sagen, kan skabe frustration, fordi det kan gå ud over indsatsen over for den unge. Åbenhed og yderligere deling af information kan altså være kodeordet til at styrke det tværfaglige samarbejde endnu mere. Selvom problematikken omkring informationsudveksling og tavshedspligt har eksisteret gennem mange år (Mehlbye 1989:148), kan der på baggrund af denne undersøgelse være en god pointe i, at man i kommunerne bestræber sig endnu mere på at tilvejebringe en hurtig og let deling af information, da denne specifikke information kan styrke SSP-medarbejdernes tidligere identifikation af kriminalitetstruede børn og unge.

4.7 Sammenfatning

Det kan på baggrund af denne undersøgelse konkluderes, at der i SSP-samarbejdet er stor enighed om, hvilke risikofaktorer der har betydning for børn og unges udvikling af kriminel adfærd, og kun på ganske få områder kan der findes statistisk signifikante forskelle mellem skolelærere, socialrådgivere, (social)pædagoger og politibetjente. Der synes at være en meget positiv stemning omkring det tværfaglige samarbejde i SSP-samarbejdet, hvor en stor del af medarbejderne mener, at samarbejdet bidrager med viden og information, samt forbedrer muligheden for tidlig identifikation af kriminalitetstruede børn og unge. Alligevel kan der dog også blandt medarbejderne identificeres en opfattelse af, at ikke alle deler de samme forståelser, og der kan være barrierer i samarbejdet, der i høj grad kan tilskrives organisatoriske rammer.

Litteratur

Boolsen, Merete Watt (2000): *SSP-samarbejdet. Udvikling og perspektiver*. Kbh.: Voldssekretariatet, Narkotikarådet og Det Kriminalpræventive Råd.

Christoffersen, Mogens Nygaard, Peter Skov Olsen, Katrine Schødt Vammen, Sarah Sander Nielsen, Jacob Brauner & Mette Lausten (2011): *Tidlig identifikation af kriminalitetstruede børn og unge. Risiko- og beskyttelsesfaktorer*. Kbh.: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

DKR, Det Kriminalpræventive Råd (1998): *SSP-samarbejde. Forudsætninger og organisation*. Glostrup: Det Kriminalpræventive Råd.

DKR, Det Kriminalpræventive råd (2012): *SSP – en guide til samarbejdet*. Glostrup: Det Kriminalpræventive Råd.

Ejrnæs, Morten (2006): *Faglighed og tværfaglighed. Vilkaarene for samarbejdet mellem pædagoger, sundhedsplejersker, lærere og socialrådgivere*. Kbh.: Akademisk Forlag.

Ejrnæs, Morten (2010): *Risikoanalyser i den anvendelsesorienterede socialforskning*. I M. Ejrnæs og J. Guldager: *Helhedssyn og forklaring i sociologi, socialt, sundhedsfagligt og pædagogisk arbejde* (s.173-228). Kbh.: Akademisk Forlag.

Ejrnæs, Morten, Lyng Gregersen, Katrine Johnsen, Kirsten Lykke, Elisabeth Stougaard & Susanne Reventlow (2012): *Risiko, risikovurdering, risikoformidling og helhedssyn. Faglige vurderinger i børnesager*. FoSo Arbejdspapir/Working Paper Series Nr. 10, 2012. Aalborg: Aalborg Universitet, Institut for Sociologi og Socialt Arbejde.

Farrington, David P. (2002): *Developmental criminology and risk-focused prevention*. In: M. Maguire, R. Morgan & R. Reiner (eds.): *The Oxford Handbook of Criminology*, 3. ed. (p. 657-701). Oxford: Oxford University Press.

France, Alan & Ross Homel (2006): *Pathways and Prevention: Concepts and Controversies*. *Australian & New Zealand Journal of Criminology*, 39:287-294.

France, Alan, Kate Freiberg & Ross Homel (2010): *Beyond Risk Factors: Towards a Holistic Prevention Paradigm for Children and Young People*. *British Journal of Social Work*, 40: 1192–1210.

Justitsministeriet (2013): *Udviklingen i børne- og ungdomskriminalitet 2001-2012. Med separate opgørelser for kommuner og politikredse*. Kbh.: Justitsministeriets Forskningskontor.

Lösel, Friedrich & Doris Bender (2003): *Protective factors and resilience*. In: D. P. Farrington & J. W. Coid (eds.): *Early Prevention of Adult Antisocial Behavior* (p. 130-204). New York: Cambridge University Press.

Mehlbye, Jill (1989): *SSP-samarbejdet i kommunerne – en undersøgelse af det tværsektorielle samarbejde omkring forebyggelse af kriminalitet blandt børn og unge*. Kbh.: AKF Forlaget.

Nielsen, Jens Bundgaard (2000): *Metodeudvikling af SSP-samarbejdet*. Kolding: SSP Samarådet.

Servicestyrelsen (2008): *Kortlægning af kommunernes SSP-samarbejde*. Kbh.: Servicestyrelsen.

Servicestyrelsen (2011): *Redskab til identifikation af kriminalitetstruede børn og unge*. Udkast, version november 2011. Kbh.: Servicestyrelsen, Oxford Research & SPUK – Socialt og Pædagogisk udviklings- og Kursuscenter.

Socialministeriet (2003): *Indsats overfor kriminelle unge – en guide*. Kbh.: Socialministeriet, kontoret for børn, unge og familie.

**Det Nationale Institut
for Kommuner og Regioners
Analyse og Forskning**

Købmagergade 22
1150 København K
E-mail: kora@kora.dk
Telefon: 444 555 00